



دانشگاه گوارزی و منابع طبیعی گوارز

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد پنجم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۷

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: -----

پیش‌ران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی

فرحناز رستمی^۱ و *تهمینه احسانی‌فر^۲

^۱استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی،

^۲دانش‌آموخته کارشناس ارشد مدیریت کارآفرینی دانشگاه رازی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۴/۲۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۰۸

چکیده

گردشگری روستایی امروزه یکی از بخش‌های مهم فعالیت‌های اقتصادی محسوب می‌گردد. گردشگری روستایی می‌تواند فرصت‌ها و امکاناتی را به‌ویژه برای اشتغال و درآمد روستایی ایجاد کند و زمینه توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی را فراهم سازد، لذا هدف اصلی این پژوهش کاربردی، بررسی پیش‌ران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری استان کرمانشاه می‌باشد. برای اجرای این پژوهش از روش تحقیق کیفی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش را کارشناسان و متخصصان حوزه گردشگری استان کرمانشاه که تعداد آن‌ها ۱۵ نفر بود، تشکیل دادند. براساس نتایج حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، پیش‌ران‌ها در دو طبقه انتخابی "گروه‌های پشتیبان" و "فرصت‌های اقلیمی و بسترهای مناسب" دسته‌بندی شدند. در این بین کد باز «نظارت مداوم و دوره‌ای بر اقامتگاه‌ها، هتل‌ها توسط بهداشت و اماکن و دامپزشکی» در محور «فرصت‌های اقلیمی و بسترهای مناسب»، کدهای باز «فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی» در محور «گروه‌های پشتیبان»، مهم‌ترین عوامل در توسعه کارآفرینی در زمینه گردشگری محسوب می‌شوند.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، کارآفرینی روستایی، توسعه روستایی، استان کرمانشاه

مقدمه

اشتغال و درآمد حاصل از فعالیت‌های کشاورزی به تنهایی نتوانسته است مسایلی نظیر فقر، اشتغال و پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را رفع نماید و به نگهداشت جمعیت در حال رشد روستاها منجر شود، بنابراین بایستی گزینه‌های جدیدی با استفاده از منابع محلی مورد توجه قرار گیرد (Einali, 2014). یکی از زمینه‌هایی که می‌تواند حرف جدیدی برای برطرف کردن مشکلات روستاییان بزند و جامعه

تضعیف فعالیت‌های اقتصادی سنتی در مناطق روستایی به ویژه اقتصاد مبتنی بر منابع طبیعی همچون کشاورزی در طی چند دهه‌ی اخیر، جست و جوی راهکارهای جدید برای تقویت پایه‌های اقتصادی و تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی را ضرورت بخشیده است. به عبارت دیگر،

*مسئول مکاتبه: tahmineh.ehsanifar@gmail.com

تاریخی و فرهنگی و مستعد بودن کلیه مناطق کشور در زمینه گردشگری روستایی، موضوع کارآفرینی در زمینه گردشگری روستایی و بروز کسب و کارهای متناسب با مفهوم گردشگری و کارآفرینی مورد غفلت و کم توجهی قرار گرفته است. این امر ناشی از وجود محرک‌ها و مشکلاتی است که توسعه گردشگری در نواحی روستایی با آن مواجه است (مطیعی لنگرودی و نصرتی، ۱۳۹۰).

استان کرمانشاه به‌عنوان یکی از مستعدترین مناطق برای توسعه گردشگری روستایی، نمونه بارزی از ضعف بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌های منطقه‌ای موجود در کشور است. این استان از لحاظ برخورداری از جاذبه‌های گردشگری، تاریخی، وجود برخی موهبت‌های طبیعی مانند تنوع آب و هوایی و چهار فصل بودن، در بین استان‌های کشور از جایگاه ویژه برخوردار است، اما به لحاظ بهره‌برداری از فرصت‌های گردشگری روستایی، از توفیق چندانی برخوردار نبوده است. معذور برنامه‌ها و اقدامات صورت گرفته استان کرمانشاه نیز با محدود شدن به معرفی و شناساندن ۱۴ روستای هدف گردشگری^۱ و کم توجهی به توانمندی‌ها و پتانسیل‌های گردشگری در سایر روستاها، نتوانسته‌اند گردشگری روستایی را با توجه به قابلیت‌های فراوانی که در ابعاد مختلف دارد به جایگاه شایسته آن برسانند. بنابراین با توجه به نیاز این منطقه به منظور گسترش هر چه بیشتر فرهنگ کارآفرینی در زمینه گردشگری روستایی، لازم دیده شد تا به بررسی عواملی پرداخته شود که در پیشبرد این موضوع مؤثر می‌باشند. بدین منظور در این پژوهش سعی در شناسایی پیشران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی می‌باشد.

مروری بر ادبیات و پیشینه موضوع

روستایی را از رخوت و سستی خارج نماید، کارآفرینی در زمینه گردشگری روستایی می‌باشد. کارآفرینی گردشگری روستایی با ایجاد راهکارهای بدیع و نو و بروز خلاقیت و کارآفرینی، مسیری جدید را پیش‌روی سرمایه‌گذاران، کارآفرینان و مسئولین این حوزه باز کرده است که به اذعان بسیاری از کارشناسان این حوزه، این مسیر جدید می‌تواند به‌عنوان راهبردی نوین جهت متنوع ساختن اقتصاد روستایی و توسعه پایدار روستایی مورد استفاده قرار گیرد (Su, 2011; Perales, 2002). در این رویکرد روستاییان عوامل مختلف تولید و بهره‌وری اقتصادی را در زمینه گردشگری گردهم آورده و با تلاش و کوشش خلاقانه، فرصت‌ها را شناسایی و بهره‌برداری کرده و در نهایت الگو و شیوه‌ی جدیدی از فعالیت و زیست اقتصادی مبتنی بر گردشگری را در مناطق روستایی خلق می‌کنند که منجر به حداکثر کردن بازده اقتصادی و به حداقل رساندن ریسک زیست اقتصادی با رهیافت پایداری در مناطق روستایی می‌گردد (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲).

در اقتصاد ایران نیز گردشگری روستایی می‌تواند با توجه به گوناگونی محیطی و مزیت‌های نسبی موجود در این حوزه، به‌عنوان یکی از عرصه‌های تنوع بخشی به اقتصاد روستایی مدنظر قرار گیرد، به گونه‌ای که در شرایطی که بسیاری از فعالیت‌های اقتصاد روستایی و سطح درآمد کشاورزی، طی دهه‌های اخیر دچار افول شدید شده و افزایش نرخ بیکاری و در نتیجه خروج نسل جوان و تحصیل‌کرده از جامعه روستایی، توسعه روستاها را به مخاطره انداخته است، توسعه کارآفرینی در زمینه گردشگری و بروز خلاقیت و کارآفرینی در نواحی روستایی می‌تواند تا حدودی این مناطق را از رکود و انزوا خارج کند و موجب تنوع فرهنگی و توسعه روستایی گردد. با این حال علی‌رغم وجود موهبت‌های طبیعی،

مناطق روستایی را هم دارد (حیدری ساریان، ۱۳۹۱). همچنین نباید فراموش کرد که توسعه کارآفرینی روستایی، نیازمند تلاش آگاهانه برای تدارک مجموعه‌ای از عوامل و شاخص‌های زیرساختی و حمایتی توسط نهادهای دولتی و غیردولتی ذیربط در راستای بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در جوامع روستایی می‌باشد (Wong et al., 2007). همچنین از نظراندیشمندان، توسعه کارآفرینی در نقاط روستایی یکی از مهم‌ترین استراتژی‌های توسعه روستایی است که می‌تواند حمایت و نگهداری میراث فرهنگی روستایی، کاهش استفاده از منابع طبیعی، به حداقل رساندن اتلاف منابع، حفظ کیفیت محیطی و حفاظت از تنوع زیستی را در پی داشته باشد (Lordkipanidze et al., 2005).

ب) گردشگری روستایی: اصطلاح گردشگری روستایی به صورت مترادف با اصطلاحات دیگر نظیر، گردشگری بومی، گردشگری سبز، گردشگری طبیعت، گردشگری مناطق حومه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد (اردستانی، ۱۳۸۷). در حقیقت گردشگری روستایی از آن جهت که گردشگر فضا و مکان را با انگیزه‌های متفاوت مورد استفاده قرار می‌دهد، فعالیت پیچیده و چندوجهی است (Briedenhann, 2004). که شامل انواع متفاوتی از گردشگری مبتنی بر مزرعه تا سفرهای آموزشی، گردشگری قومی و فعالیت‌های مبتنی بر گردشگری روستایی همچون کوه‌پیمایی تفریحی-ورزشی می‌باشد که این فعالیت‌ها بنا به شرایط محیط‌های گوناگون با درجات متفاوتی در بسیاری از نواحی روستایی به صورت گردشگری انبوه و گردشگری انفرادی و یا خانوادگی با تعداد کم انجام می‌پذیرد (رضوانی، ۱۳۸۷).

به عبارت دیگر باید گفت: گردشگری روستایی عبارت از فعالیت‌ها و گونه‌های مختلف گردشگری در

الف) کارآفرینی روستایی: کارآفرینی روستایی در اصل هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد. فقط شرایط خاص مناطق روستایی از جمله؛ کمبود امکانات و ضعف مدیریت در این نواحی، باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی متفاوت با سایر نواحی و فعالیت‌ها باشد. به هر حال کارآفرینان روستایی به دنبال شناسایی فرصت‌های جدید و نوآوری در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی، کاربری اراضی و استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه در راستای توسعه روستایی هستند (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷). پترین (۱۹۹۴) کارآفرینی روستایی را مجموع سه گزاره ذیل تعریف می‌نماید: ۱) نیرویی که سایر منابع را برای پاسخگویی به یک تقاضای بی‌پاسخ بازار بسیج می‌کند، ۲) توانایی خلق و ایجاد چیزی از هیچ، ۳) فرایند خلق ارزش به وسیله امتزاج مجموعه واحدی از منابع در راستای بهره‌گیری از یک فرصت. آنچه در مجموع می‌توان برای تعریف مقوله کارآفرینی روستایی به کار برد عبارت است از: «به‌کارگیری نوآورانه منابع و امکانات روستا در راستای شکار فرصت‌های کسب و کار» (ایزدی و عطائی، ۱۳۹۲). مثال‌های متنوعی از کاربردهای غیرکشاورزی گردشگری روستایی همچون پذیرایی از سیاحان، آهنگری، درودگری، ریسندگی و مثال‌هایی از تنوع بخشی به فعالیت‌های نه‌چندان وابسته به کشاورزی در زمینه‌های منابع آب، اراضی جنگلی، ساختمان، مهارت‌های موجود و توانمندی‌های محلی وجود دارد که همگی متناسب با کارآفرینی روستایی است (پترین، ۱۳۸۱).

بنابراین با توجه به نکات گفته شده و فرصت‌هایی که این نوع کارآفرینی در جامعه روستایی ایجاد می‌کند می‌توان گفت: کارآفرینی توانایی برطرف کردن چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و در نتیجه توسعه

توجه محققان قرار گرفته است. در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

حسام و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای تحت عنوان "سنجش وضعیت توسعه فعالیت‌های گردشگری در مناطق روستایی بخش لاریجان شهرستان آمل" نشان دادند که شاخص دسترسی به زیرساخت‌های فیزیکی، فضای اجتماعی و میزان اعتمادبنفس، مطلوبیت بالایی در روستاهای مورد مطالعه دارند، اما شاخص‌های دسترسی به آموزش، مشاوره و تجربیات، مهارت و دانش، دسترسی به سرمایه، نوآوری و خلاقیت، آینده نگری، تولید، فروش و بازاریابی تولیدات در وضعیت مناسبی نیستند (Hesam et al., 2014). غنیان و همکاران (۲۰۱۱) در مطالعه‌ی خود نشان دادند که عواملی چون علاقه‌مندی به تأسیس بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، تأسیس و گسترش شبکه‌های تولیدی محلی بین صاحبان کسب و کار و وجود امنیت مناسب در سطح منطقه برای کارآفرینان و گردشگران از دیدگاه مردم محلی، در قیاس با دیگر عوامل مرتبط با فضای کارآفرینی، جایگاه و اهمیت بالاتری دارند (Ghaniyan et al., 2011). کریم‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) نیز دو عامل سیاسی و قانونی را در ایجاد فرصت‌های بخش گردشگری نواحی روستایی مؤثر می‌دانند. این در حالی است که پژوهشگرانی همچون رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه خود تأکید بیشتری بر عامل اقتصادی دارند، به‌طوری‌که در این مطالعه از دیدگاه هر دو گروه مطالعاتی (مسئولان و سرمایه‌گذاران) عامل اقتصادی اهمیت بیشتری در توسعه گردشگری برخوردار بوده است.

برخی دیگر از محققان بر نقش گردشگری در توسعه فعالیت و درآمدزایی روستاییان پرداخته‌اند. در این رابطه ایمنی قشلاق و همکاران (۱۳۹۱) با رویکرد

محیط‌های مختلف روستایی و پیرامون آن‌ها که در بردارنده آثار (مثبت- منفی) برای محیط زیست روستا (انسانی- طبیعی) می‌باشد. بدیهی است این چنین برداشتی از گردشگری روستایی می‌تواند زمینه‌های مختلف فعالیت‌های گردشگری همچون: سکونت‌گاه‌ها، روستادها، جشنواره‌ها، ورزش‌ها و تفریح‌های گوناگون را در بر گیرد که در محیط روستا شکل می‌گیرند (اشتری مهرجردی، ۱۳۸۳).

ج) بررسی پیشینه پژوهش: واکاوی مطالعات موجود حاکی از آن است که اگرچه تاکنون مطالعات متعددی به‌صورت جداگانه در زمینه کارآفرینی و گردشگری روستایی صورت پذیرفته است، اما کارآفرینی گردشگری روستایی کم‌تر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. با این حال در پژوهش حاضر سعی شد، در راستای دستیابی به هدف تحقیق، مطالعاتی مورد بررسی قرار گیرند که بیش‌ترین قرابت را با موضوع و اهداف تحقیق دارند. در این راستا نگاهی کوتاه به نتایج چند مورد از پژوهش‌های انجام شده، خواهیم داشت:

در حجم گسترده‌ای از مطالعات، گردشگری روستایی به‌عنوان بخشی از فرایند توسعه روستایی و توسعه پایدار مورد توجه قرار گرفته است. گردشگری روستایی می‌تواند با مدنظر قرار دادن ویژگی‌ها، نیازها و مسایل اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی جوامع روستایی همراه با توجه به خواست‌های گردشگران به برنامه‌ریزی و سازماندهی بپردازد و بخش عمده‌ای از مشکلات اقتصادی نواحی روستایی کشور را- همچون بیکاری و فقر- مرتفع سازد (غنیان، ۱۳۸۹).

تلفیق مناسب و دقیق گردشگری و فعالیت‌های روستایی می‌تواند به‌طور همزمان پاسخگوی نیازهای روستاییان و همچنین گردشگری ایمن و مطلوب برای گردشگران باشد (غنیان، ۱۳۸۹) به‌همین دلیل در سال‌های اخیر موضوع گردشگری روستایی مورد

تحقیق حاضر با رویکرد کیفی، از نوع مطالعات موردی می‌باشد که با هدف شناسایی پیشران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی انجام شده است. در این تحقیق، برای گردآوری داده‌ها از روش مصاحبه عمیق استفاده گردید. جامعه بخش کیفی این پژوهش را افراد صاحب‌نظر در زمینه کارآفرینی گردشگری روستایی تشکیل دادند. این افراد شامل ۱۵ نفر از کارشناسان سازمان میراث فرهنگی استان کرمانشاه بودند (جدول ۱). نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند بود و از تکنیک گلوله برفی استفاده شد. بر اساس این شیوه نمونه‌گیری، پژوهشگر از طریق ایجاد ارتباطات شخصی با کارشناس سازمان میراث فرهنگی شهرستان کرمانشاه به انجام مصاحبه پرداخت و از ایشان درخواست شد اگر اشخاص دیگری را می‌شناسند که دارای تخصص و آشنایی با موضوع موردنظر پژوهش هستند، معرفی کنند. بدین ترتیب محقق به این نتیجه رسید که پاسخ‌های داده شده و مصاحبه‌های انجام شده با افراد مطلع به اندازه‌ای به همدیگر شباهت دارند که منجر به تکراری شدن پاسخ‌ها و یا مصاحبه‌ها شده و داده‌های جدیدی در آن‌ها وجود ندارد، لذا محقق تعداد مصاحبه‌ها را کافی دانسته و دست از مصاحبه کشید (رسیدن به اشباع نظری) (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۱) و نهایتاً طی تکنیک گلوله برفی، ۱۵ نفر از کارشناسان سازمان میراث فرهنگی استان کرمانشاه مورد مصاحبه قرار گرفتند.

تطبیقی بین روستاهای کندوان و اسکندان در شهرستان اسکو به بررسی نقش گردشگری در توسعه فعالیت زنان روستایی پرداختند نتایج تحقیق آن‌ها حاکی از آن بود که رونق گردشگری در نواحی روستایی فرصت‌های زیادی برای فعالیت زنان ایجاد کرده و محیط روستا را به یک محیط محرک و انگیزشی برای فعالیت و کارآفرینی زنان تبدیل کرده است. همچنین نتایج مطالعه‌ی یاسوری و وطنخواه (۱۳۹۴) حاکی از آن است که با وجود زمینه‌های طبیعی و انسانی بالقوه در دهستان گوراب پس شهرستان فومن، گردشگری هنوز نتوانسته نقش قابل توجهی در اشتغال، بالفعل نمودن قابلیت‌های بالقوه، بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی و توسعه کسب و کار زنان در این دهستان داشته باشد.

به‌طور کلی، مرور بر پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که گردشگری تا حدودی در روستاها توانسته است جایگاه خود را پیدا کند و روستاییان هم با پی بردن به اهمیت گردشگر و گردشگری توانسته‌اند، بسیاری از نیازهای خود را مرتفع سازند، اما این موضوع همواره نیازمند توجه بیشتر، از سوی مسئولین، روستاییان و بسیاری از سازمان‌ها و دولت است. همچنین به منظور گسترش هر چه بیش‌تر این پدیده نیاز است تا عوامل محرک توسعه گردشگری روستایی شناسایی و در جهت توسعه متعالی آن گام محکم‌تری برداشته شود. از همین رو، در این پژوهش سعی شده است تا با رویکرد کیفی به شناسایی پیشران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری اقدام شود و بدین وسیله به تقویت این عوامل کمک کرد.

روش تحقیق

جدول ۱. مشخصات کارشناسان سازمان میراث فرهنگی.

شماره	شهرستان	سطح تحصیلات	سابقه	تحصیلات
-------	---------	-------------	-------	---------

۱	کرمانشاه	لیسانس	۱۰	باستان‌شناسی
۲	کرمانشاه	لیسانس	۱۰	مدیریت گردشگری
۴	قصرشیرین	لیسانس	۸	باستان‌شناسی
۵	کرمانشاه	لیسانس	۱۱	باستان‌شناسی
۶	گیلانغرب	لیسانس	۷	باستان‌شناسی
۷	سنقر	لیسانس	۱۱	باستان‌شناسی
۸	دالاهو	لیسانس	۸	مدیریت گردشگری
۹	اسلام‌آباد	لیسانس	۱۵	مدیریت
۱۰	سرپل ذهاب	لیسانس	۱۰	باستان‌شناسی
۱۱	پاوه	فوق لیسانس	۱۰	مدیریت گردشگری
۱۲	هرسین	لیسانس	۱۱	باستان‌شناسی
۱۳	صحنه	لیسانس	۲۰	موسیقی
۱۴	کنگاور	لیسانس	۲۰	مدیریت
۱۵	روانسر	لیسانس	۸	مدیریت گردشگری
۱۶	جوانرود	لیسانس	۱۰	مدیریت گردشگری

۱۹۹۹). بدین منظور محقق با محل‌های تحقیق ارتباط طولانی مدت داشت که به جلب اعتماد شرکت‌کنندگان و همچنین به درک محیط مورد مطالعه کمک کرد. همچنین از بازنگری شرکت‌کنندگان^۳ برای تأیید صحت داده‌ها و کدها استفاده شد، به این صورت که بعد از کدگذاری، متن مصاحبه به شرکت‌کننده بازگردانده شد تا از صحت کدها و تفاسیر اطمینان حاصل شود و کدهایی که از نظر شرکت‌کنندگان بیانگر دیدگاه آنان نبود اصلاح گردید.

یافته‌ها

براساس تحلیلی که بر روی داده‌های گردآوری شده صورت گرفته است، پیش‌ران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی شده است، شامل ۲۰ مورد بودند که با عنوان «کدهای باز» مطرح شدند. همچنین با بررسی مصاحبه‌های انجام شده و میزان تکرار هر یک از مفاهیم، فراوانی و درصد فراوانی هر یک از طبقات محاسبه شد.

پس از ثبت شنیداری و نوشتاری مصاحبه‌ها، از تکنیک «تحلیل محتوا» به جهت بررسی محتوای آشکار پیام‌های موجود در متن استفاده شد. در این روش، محتوای آشکار به‌طور نظام‌دار و کمی توصیف می‌شود. به‌طور کلی تحلیل محتوا روشی مناسب برای پاسخ دادن به سؤال‌هایی درباره محتوای یک پیام است (سرمد و همکاران، ۱۳۹۱). مراحل تحلیل داده‌ها در این تحقیق به صورت زیر بود: (۱) تعیین نمونه‌های مورد بررسی، (۲) تدوین پرسش‌های تحقیق، (۳) گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه عمیق، (۴) ثبت و مرور متن مصاحبه‌ها، (۵) استخراج کدهای اولیه (کدهای باز)، (۶) دسته‌بندی گویه‌ها از دیدگاه قرابت نظری- مفهومی در قالب زیرمحوورها، (۷) تشکیل طبقات مفهومی در قالب کدهای محوری، (۸) تشکیل ساختار ماتریس و ارائه یافته‌ها. جهت اطمینان از صحت و پایایی داده‌ها از چهار معیار موثق بودن گابا و لینگولن^۲، اعتبار، تأییدپذیری، قابلیت اعتماد و انتقال‌پذیری استفاده شد (Hoffman and Mehra,)

جدول ۲- پیش‌ران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی

ردیف	مفاهیم ^۴	فراوانی	درصد	رتبه‌بندی	محورها ^۵
------	---------------------	---------	------	-----------	---------------------

۳	۰/۳	۳	برگزاری نمایشگاه‌های گردشگری و صنایع دستی برای جذب سرمایه‌گذار	۱	
۴	۰/۲	۲	وجود افراد سرمایه‌گذار بومی که نیاز منطقه را می‌شناسند	۲	
۵	۰/۱	۱	ایجاد اتاق فکر در روستاها به منظور توسعه روستا از طریق گردشگری	۳	
۵	۰/۱	۱	ایجاد کارگروه اشتغال مختص گردشگری	۴	
۵	۰/۱	۱	سکونت‌های موقت برای گردشگران	۵	
۵	۰/۱	۱	ایجاد دوره‌های کارورزی گردشگری	۶	
فرصت‌های اقلیمی، منطقه‌ای و بسترهای مناسب	۲	۰/۴	۴	وجود آب و هوا و اقلیم مناسب استان کرمانشاه	۷
۵	۰/۱	۱	استفاده از فن‌آوری و تکنولوژی روز	۸	
۱	۰/۸	۸	نظارت مداوم و دوره‌ای بر اقامتگاه‌ها، هتل‌ها توسط بهداشت و اماکن و دامپزشکی	۹	
۴	۰/۲	۲	جاده‌های مواصلاتی مناسب در بین شهرستان‌های استان کرمانشاه	۱۰	
۳	۰/۳	۳	سازو کارهای حمایتی از طرف دولت	۱۱	
۵	۰/۱	۱	همکاری شورای ایرانیان مقیم خارج از کشور به منظور جذب گردشگر	۱۲	
۱	۰/۶	۶	فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی	۱۳	
۳	۰/۲	۲	مشارکت بالای مردم در زمینه گردشگری روستایی	۱۴	
۲	۰/۴	۴	وجود تسهیلات کم بهره از طرف صندوق کارآفرینی امید و صندوق مهر امام رضا (ع)	۱۵	
گروه‌های پشتیبان	۴	۰/۱	۱	تشکیل تعاونی در خصوص صنایع دستی	۱۶
۴	۰/۱	۱	همکاری NGO ها در زمینه گردشگری و جذب گردشگر	۱۷	
۳	۰/۲	۲	همکاری شوراها و دهیاری‌ها برای جذب گردشگر	۱۸	
۳	۰/۲	۲	وجود دفاتر خدمات گردشگری و مسافرتی برای راهنمایی کردن مسافران	۱۹	
۴	۰/۱	۱	همکاری مناسب وزارت خارجه برای جذب گردشگر از خارج کشور	۲۰	

در رابطه با این عوامل، می‌توان گفت کد باز «نظارت مداوم و دوره‌ای بر اقامتگاه‌ها، هتل‌ها توسط بهداشت و اماکن و دامپزشکی» در زیر محور «فرصت‌های اقلیمی و بسترهای مناسب»، کدهای باز «فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی» در زیر محور «گروه‌های پشتیبان»، بالاترین اولویت و

پیشن‌رانه‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی ۲۰ مورد شناخته شدند. سپس این ۲۰ مورد در قالب ۲ زیرمحور اصلی شامل: «فرصت‌های اقلیمی و بسترهای مناسب» با ۱۰ کد باز و «گروه‌های پشتیبان» با ۱۰ کد باز طبقه‌بندی گردیدند.

گردشگری» در زیر محور «فرصت‌های منطقه‌ای و بسترهای مناسب» پایین‌ترین اولویت را به خود اختصاص دادند.

در ادامه جدولی به همراه خلاصه‌ای از کدهای محوری و باز به‌همراه بالاترین و پایین‌ترین اولویت‌بندی ارائه خواهد شد.

در ادامه به‌منظور درک روابط بین کدهای اتخاذ شده مدل ترسیمی از یافته‌های مطالعه ارائه شده است.

کدهای باز «تشکیل تعاونی در خصوص صنایع‌دستی، همکاری NGOها در زمینه گردشگری و جذب گردشگر، همکاری شورای ایرانیان مقیم خارج از کشور به منظور جذب گردشگر» در زیر محور «گروه‌های پشتیبان»، کدهای باز «ایجاد اتاق فکر در روستاها به منظور توسعه روستا از طریق گردشگری، ایجاد کارگروه اشتغال مختص گردشگری، استفاده از فن‌آوری و تکنولوژی روز و ایجاد دوره‌های کارورزی

جدول ۳- خلاصه کدهای محوری و باز پیش‌ران‌های توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی.

زیرمحورها	بالاترین اولویت	پایین‌ترین اولویت
فرصت‌های اقلیمی، منطقه‌ای و بسترهای مناسب	نظارت مداوم و دوره‌ای بر اقامتگاه‌ها، هتل‌ها توسط بهداشت و اماکن و دامپزشکی	ایجاد اتاق فکر در روستاها به‌منظور توسعه روستا از طریق گردشگری، ایجاد کارگروه اشتغال مختص گردشگری، استفاده از فن‌آوری و تکنولوژی روز و ایجاد دوره‌های کارورزی گردشگری
گروه‌های پشتیبان	فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی	تشکیل تعاونی در خصوص صنایع‌دستی، همکاری NGOها در زمینه گردشگری و جذب گردشگر، همکاری شورای ایرانیان مقیم خارج از کشور به منظور جذب گردشگر



شکل ۱- نمود کدهای محوری و باز

با توجه به اهمیت حوزه گردشگری در توسعه پایدار به‌خصوص توسعه مناطق روستایی، در این

نتیجه‌گیری

قطب گردشگری اینجا این است که سالیان زیادی است که مردم این منطقه به صورت رایگان از گردشگران پذیرایی می‌کنند و مردم اهمیت و ارزش توریسم را درک کردند»

همچنین کارشناسان در خصوص نظارت بر اقامتگاه‌ها عنوان کردند که یک تیم نظارتی هر ماه و یا هر دو هفته به صورت دوره‌ای به این اقامتگاه‌ها اعزام می‌شوند. همچنین فراهم بودن شرایط محیطی و نهادی نیز می‌تواند تقویت‌کننده این امر باشد تا روستاییان علاقه‌مند و دارای روحیه کارآفرینی بتوانند ایفای نقش کرده و ظرفیت‌های خود را برای کارآفرینی گردشگری به کارگیرند. توسعه خدمات مرتبط با حمل و نقل، آب، برق، سوخت و غیره در روستاها، وجود طرح‌های حمایتی از کارآفرینی در بخش گردشگری و هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های متولی از جمله موارد مربوط به نهادهای متولی در این حوزه می‌باشد که با فراهم کردن زیرساخت‌های فیزیکی و امکانات اولیه روستا، زمینه را برای توسعه کارآفرینی و پذیرایی گردشگران تسهیل کنند، البته وجود منابع و جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی، اقلیم چهار فصل روستاهای هدف گردشگری استان کرمانشاه و سابقه کم وقوع حوادث غیرمترقبه در این روستاها سبب شده که بیش از پیش پذیرای گردشگران درون و خارج استانی باشد. در آخر به منظور بهبود وضعیت کارآفرینی در زمینه گردشگری سعی شده است تا پیشنهادهایی در خور و با استفاده از نظر کارشناسان این حوزه، ارائه شود که عبارتند از:

- تقویت نظام بانکی و مؤسسات پولی و مالی دولتی (ارایه تسهیلات بانکی با شرایط ویژه، کاهش کارمزد و سود بانکی به صورت مقطعی و کوتاه مدت)، خلق مزیت اقتصادی در میان روستاییان، تقویت صندوق-

پژوهش سعی شده است تا گوشه‌ای از عواملی که در توسعه این حوزه نقش دارند شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل واقع شوند و در آخر برای پیشبرد هر چه بیشتر این عوامل در مناطق روستایی پیشنهادها کاربردی ارائه شود.

بر پایه یافته‌ها و نتایج به دست آمده از مصاحبه‌های پیاپی و پیوسته‌ای که با کارشناسان صورت گرفت، پیشران‌های توسعه کارآفرینی در زمینه گردشگری روستایی در قالب گروه‌های پشتیبان با ۱۰ کد باز و فرصت‌های منطقه‌ای و بسترهای مناسب با ۱۰ کد باز استخراج شدند. در اولویت‌بندی که با توجه به مصاحبه کارآفرینان انجام شد کد باز «نظارت مداوم و دوره‌ای بر اقامتگاه‌ها، هتل‌ها توسط بهداشت و اماکن و دامپزشکی» در زیرمجموعه «فرصت‌های اقلیمی و بسترهای مناسب»، کدهای باز «فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی» در زیر محور «گروه‌های پشتیبان»، بالاترین اولویت را به دست آوردند. کارشناسان سازمان میراث فرهنگی در این خصوص عنوان کردند که با توجه به فرهنگ مهمان-پذیر استان کرمانشاه، مردم در امر پذیرش گردشگر بسیار همکاری می‌کنند و بسیاری از مردم، گردشگران را در خانه‌های خود پذیرایی می‌کنند. تعدادی از کارشناسان در این خصوص معتقد بودند که «فرهنگ گردشگری در بین مردم داره جا باز میکند و در حال رشد. گردشگری وارد سبد مردم شده و افراد می‌توانند هزینه‌های زندگی خود را از راه گردشگری تامین کنند».

«سفره خیلی عالی به واسطه پذیرش فرهنگ گردشگری پهن شده و افراد می‌توانند هزینه‌های زندگی خود را از این راه تامین کنند».

«اعتقادات مردم و اقلیم مناسب دارای پتانسیل بالا برای جذب گردشگری می‌باشد. اولین عامل برای

• به منظور تسریع در امور و جلوگیری از کاغذبازی اداری و جلوگیری از اتلاف وقت و هزینه‌ها لازم است بین سازمان‌ها پنجره واحد تشکیل شود. با این هدف که سازمان‌هایی مرتبط با گردشگری، افرادی را به عنوان کارشناس معرفی کنند و باهم جلسه بگذارند و در مورد حوزه گردشگری تصمیم‌گیری کنند. بدین صورت از دوباره کاری و نظارت‌های گاه و بی‌گاه برای راه‌اندازی یک کسب و کار در خصوص گردشگری جلوگیری به عمل می‌آید.

های اعتباری ویژه کسب و کارهای کوچک و متوسط، ارائه‌ی مشاوره‌های مالی و اقتصادی (در زمینه سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه) به واحدهای کوچک و متوسط روستایی می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آتی در این زمینه مورد توجه واقع گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود در کنار توجه به عوامل اقتصادی و حمایت‌های مالی، دوره‌های آموزش فرآیند ایجاد کسب و کار جهت بهبود فرهنگ و روحیه کارآفرینی، به‌طور مستمر و منظم در بین ساکنین روستاهای هدف گردشگری برگزار شود.

منابع

- اشتری مهرجردی، م. ۱۳۸۳. اکوگردشگری و پایداری: تعاریف، جنبه‌ها و ویژگی‌های آن. ماهنامه اجتماعی-اقتصادی جهاد.
- اردستانی، م. ۱۳۸۷. مبانی گردشگری روستایی. دانشگاه تهران.
- ایزدی، ن. و عطائی، پ. ۱۳۹۲. کارآفرینی روستایی و نقش ترویج و آموزش کشاورزی در توسعه آن. فصلنامه نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۱(۴۰): ۳۰-۳۴.
- ایمنی قشلاق، س. و هاشمی، س. ۱۳۸۰. نقش کارآفرینی در توسعه پایدار. ماهنامه کار و جامعه، مترجم نصرت عباس، دانشگاه آزاد اسلامی سمنان. تنوع اقتصادی (مطالعه موردی: حصار والعصر دهستان استان اوج. مجله برنامه ریزی روستایی، ۳(۵): ۹۷-۱۰۸.
- تی‌پترین، ت. ۱۳۸۱. کارآفرینی به منزله یک نیروی اقتصادی در توسعه روستایی. ترجمه حمیدرضا زرنگار، نشریه جهاد، ۲۲(۲۵۳): ۶۸-۷۵.
- حسام، م.، رضوانی، م.، فرجی، ح. و بستانی، س. ۱۳۹۵. بررسی وضعیت توسعه کارآفرینی گردشگری در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای لاریجان در شهرستان آمل). تحقیقات جغرافیایی انسانی، ۴۸(۴): ۶۰۳-۶۱۶.
- حیدری ساریان، و. ۱۳۹۱. اولویت‌بندی موانع مؤثر بر کارآفرینی زنان روستایی (با روش AHP) مطالعه موردی استان اردبیل. مطالعات اجتماعی و روانشناختی زنان، ۱۰(۲): ۱۵۹-۱۷۷.
- دربان آستانه، ع.، قدیری، م.، فیروزی، م. ۱۳۹۱. بررسی ارتباط بین عملکرد سازمانی و مهارت‌های کارآفرینی مدیران محلی روستایی، مطالعه موردی: دهیاران استان قزوین. پژوهش‌های روستایی، ۳(۲۷): ۲۷-۵۹.
- رضوانی، م. ۱۳۸۷. توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران.
- رضوانی، م. و نجارزاده، م. ۱۳۸۷. بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرایند توسعه نواحی روستایی. توسعه کارآفرینی، ۱(۲): ۱۶۱-۱۸۲.
- رکن‌الدین افتخاری، ع.، پوطاهری، م. و فضل‌ی، ن. ۱۳۹۳. تحلیل عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۳(۸): ۸۷-۱۰۷.

- گوراب در شهرستان فومن). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۵ (۲۰): ۵۹-۶۷.
18. Briedenhann, J., and Wickens, E. 2004. Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas-vibrant hope or impossible dream? *Tourism Management*, <http://www.elsevier.com/locat/tourman>, 2004.
19. Hoffman, J.M., Mehra, S. 1999. Programs management leadership and productivity improvement. *International Journal of Quality Management*. 2: 221-232.
20. Lordkipanidze, M., Brezet, H., and Backman, M. 2005. The entrepreneurship factor in sustainable tourism development. *Journal of cleaner production*, 13: 787-798.
21. Perales, R. 2002. Rural Tourism in Spain. *Annals of Tourism Research*, 29(4): 1101
22. Su, B. 2011. Rural Tourism in China. *Tourism Management*, 32(6): 1438-41.
23. Yasori, M., Vatankhah Kalvarzai, J. 2015. The Role of Tourism in the Development of Rural Women's Entrepreneurship (Gourab Village in Fooman County). *Geographical studies of arid regions*, 5(20): 59-46.
24. Wong, P., Ho, Y., and Singh, A. 2007. Towards an entrepreneurial university model to support knowledge-based economic development: The case of the national university Singapore. *World development*, 35: 941-958.
۱۲. سرمد، ز.، بازرگان، ع و حجازی، ا. ۱۳۸۵. روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه.
۱۳. غنیان، م.، خانی، ف. و بیگی، ل. ۱۳۹۱. ارزیابی محیط کارآفرینی در گردشگری روستایی (مطالعه موردی: منطقه ارامان). *مطالعات روستایی*، ۲ (۷): ۹۹-۱۲۳.
۱۴. غنیان، م. ۱۳۹۰. توضیح راهبرد توسعه گردشگری برای مطالعه کارآفرینی روستایی در منطقه اورامان. *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی*، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ۸(۲): ۱۸-۱۸.
۱۵. کریم‌زاده، ح.، نیکجو، م.، صدرموسوی، م. و کوهستانی، ح. ۱۳۹۱. شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری روستایی با استفاده از مدل معادلات ساختاری (SME). *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۲۵(۵): ۲۶۹-۲۹۰.
۱۶. مطیعی لنگرودی، ح. و نصرتی، م. ۱۳۹۰. امکان‌سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران در بخش کرگانرود شهرستان تالش. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*. ۲۲(۹): ۶۹-۸۴.
۱۷. یاسوری، م. و وطنخواه، ج. ۱۳۹۴. نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی (روستای



Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 5(2), 2018

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI:

Accelerators of rural entrepreneurship development

***T. Ehsanifar¹ and F. Rostami²**

¹M.Sc. Graduated of Entrepreneurship Management, Razi University of Kermanshah, Iran,

²Assistant Professor, Dept., of Agricultural Extension and Education, Razi University of Kermanshah

Received: 13/07/2018; Accepted: 30/09/2018

Abstract

Nowadays, rural tourism is considered as one of the most significant sectors of economic activity. Rural tourism can provide opportunities and facilities especially for rural employment and income, and provide a fertile ground for the development of small businesses and entrepreneurship. Therefore, the current applied research seeks to investigate the accelerators of rural tourism entrepreneurship development in the tourism destination villages of Kermanshah province. To implement the present research, qualitative methods were used. The population of this research was comprised of experts and practitioners in the field of tourism in Kermanshah province, which were a total of 15 people. Based on the content of the interviews analysis results, proponents were classified into two categories of "support groups" and "regional and sub-regional opportunities". In the meanwhile, the open source continuous and periodic monitoring of resorts, hotels by health care and veterinary centers" in the category of "appropriate climate opportunities and appropriate facilities", open source "the high culture of people in accepting rural tourists" the category of "support groups" are considered as the most important factors in the development of entrepreneurship in the field of tourism.

Keywords: Tourism, Entrepreneurship, Rural development, Kermanshah province

*Corresponding author: tahmineh.ehsanifar@gmail.com